

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

16. Vtrum sponsus possit contrahere matrimonium, quando aliquo occulto vitio laborat, cuius si alter conscius esset, possit iustè à sponsalibus resilire? Ex quo infertur quamdam virginem post ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

quæ matrimonio superuenit, dissoluit ipsum quoad torum; ita ut omnino dirimat sponsalia: ergo sicut fornicatio ex parte vtriusque coniugis compensatur, ita ut neutri liceat separatio tori: ita & fornicatio ex parte vtriusque sponsi. Quod amplius firmatur iuxta sententiam Sanchez, & omnium Doctorum, tenentiam fornicationem solius sponsi sufficere, ut sponsa possit sponsalia dissolvere: ergo vtrique sponsus æqualis est quoad hunc effectum dissolutionis sponsalium: ergo optime poterit dari iusta delicti compensatio vtroque fornicante, ut nemini liceat sponsalia dissolvere, sicut datur ex parte vtriusque coniugis adulterantis compensatio delicti adulterij.

5. Notandum tamen est hic, Primò ad ornatum huius materiæ, quòd, cum sponsalia valida sunt, tunc si post cognitam causam sufficientem ad dissoluenda sponsalia quis cognoscat carnaliter sponsam, amittit ius dissoluendi sponsalia. Patet, quia si vir matrimonio copulatus cum vxore, post cognitum eius adulterium eam cognoscat, ut patet ex lege si vxor. 13. in fine, ff. de leg. Iulianus de adulteris. Ergo similiter sponsus per talem copulam amittit ius dissoluendi sponsalia, & hoc etiam si habeat voluntatem non remittendi ius suum; quia hæc remissio non fit ab homine, sed à iure; si autem sponsalia ipso iure erant nulla, per copulam valida fiunt, si contingat ipsa copula cum scientia illius defectus, qui fuit in sponsalibus; & cum consensu permanendi in prioribus sponsalibus, cognoscendo esse irrita. Patet, quia iste consensus sufficiens est ad sponsalia de nouo celebranda; cur ergo ea non celebrabit? Quod si ignorat ius resiliendi, & cum ea ignorantia cognoscat sponsam; non censetur sponsalia ratificare; quia ex leg. si per errorem: nihil est magis contrarium consensui; quam error. Ita Ochagavia, tr. de Sacram. matrim. quest. 23. n. 33. & alij. Vnde ego his diebus consului, non potuisse quendam à sponsalibus resiliere; quia post fornicationem sponsæ, illam carnaliter cognouerat.

6. Notandum est tamen hic cum amicissimo, & doctissimo Patre Martino Perez ubi supra à sect. 17. num. 6. quod in foro interiori conscientie sponsus non amittit ius resiliendi, si accedat ad sponsam sine animo perseuerandi in sponsalibus. Ita sentit Hurtado, disp. 2. difficult. 16. Et ratio est, quia copula nullo iure continet explicitam, vel implicitam voluntatem renuntiandi proprio iuri; nam potest fieri sine ea voluntate, imò cum expressa voluntate opposita non renuntiandi: ergo accedens absque animo cedendi proprio iuri, poterit resiliere ab sponsalibus; & solum tenebitur recompensare damnum illatum, si alia via, quam ducendo sponsam potest damno illato satisfacere. Imò existimo, non teneri ad compensandum damnum, quando accedens protestatur sponsæ, se ad ipsam accedere cum voluntate non renuntiandi iuri resiliendi à prioribus sponsalibus; quia scienti, & volenti nulla fit iniuria. Dixi in conclusione: in Foro interiori; nam quæ dixi, vera sunt pro foro interno; pro externo verò semper iudicabitur, virum accessisse cum animo renuntiandi proprio iuri.

7. Sed an ea, quæ supradicta sunt de fornicatione carnali, locum habeant in spirituali, scilicet in hæresi; fere omnes Doctores affirmant, uti videre est apud Sanchez disp. 55. num. 3. Gutierrez cap. 31. in fine num. 5. Basilium Ponce, lib. 12. cap. 17. num. 3. Sed hoc intelligendum est, tum quando hæretici cohabitatio est innocenti periculosa: tum quando hoc delictum contingit illis in partibus, in quibus

delinquentem infamem reddit, ut in Hispania, Sicilia, aliisque Catholicis regnis.

RESOL. XV.

An liceat vtrique sponso à sponsalibus resiliere, quando vtrique fornicationem commisit post sponsalia? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 283. alias 284.

§. 1. **N**eutrum posse in tali casu à sponsalibus resiliere, docet Martinus Bonacina de matr. Resol. part. 1. punct. 8. n. 6. & Paludanus in 4. sent. disp. 27. q. 2. art. 3. n. 17. Primò, quia delictum vnius compensatur cum delicto alterius. Secundò, quia quando vtrique coniugis post contractum matrimonium commisit adulterium, vir non potest facere diuortium, quamuis adulterium femine sit grauius adulterio viri. Ergo neque sponsus potest facere diuortium seu dissolvere sponsalia, quamuis sponsus maiorum subeat ignominiam per fornicationem sponsi. Hæc omnia Bonacina, probabiliter quidem.

2. Mihi verò contraria sententia magis placeat, asserens solum virum posse in eo euenire à sponsalibus resiliere. Et ita docet Coninch de Sacram. matrim. dub. 7. conc. 6. num. 63. Henricus lib. 11. cap. 12. num. 6. Reginaldus in prax. tom. 2. lib. 31. cap. 3. 6. n. 16. Gutierrez de matr. cap. 31. n. 4. Sanchez tom. 1. lib. 1. disp. 55. num. 9. quibus nouissime addendus est Basilium Ponce de matr. lib. 12. cap. 17. num. 3. & Layman lib. 4. tr. de 10. part. 1. cap. 2. num. 12.

3. Nec argumenta Bonacinae sunt satis firma; nam ad primum respondeo, quòd non potest in tali casu dari compensatio, quia delicta sunt valde impari, longè que ignominiosius est sponso talem ducere, quàm sponsæ tali nubere, & ex fornicatione sponsæ longe grauius damnum sponso imminet, potest incertitudinem securitatis prolis. Ad secundum argumentum, quòd vir adulter non potest ratam adulteram repudiare, respondeo, hoc simile non habere locum, quia longe difficilius est separatio voti, quam sponsalium.

RESOL. XVI.

Verum sponsus possit contrahere matrimonium, quando aliquo occulto vitio laborat, cuius si alter cognoscens esset, possit iuste à sponsalibus resiliere?

Ex quo infertur quædam virginem post sponsalia corruptam potuisse sponsum defictum occulto ignorans cogere matrimonium contrahere, & stare sponsalibus?

Et cursim deducitur, an adulter ex iniuria possit licite exigere debitum à coniuge illius adulterij ignorati? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 286. alias 287.

§. 1. **H**æc quæstio est satis practica, & ego virgo non erat. Ideo assero cum Basilio Ponce de matr. lib. 12. cap. 18. num. 5. & 6. Coninch de Sacram. matrim. disp. 23. dub. 12. n. 91. & seq. quòd distinguendum sunt defectus in duplici genere. Primum est eorum defectuum, qui insunt vni ex contrahentibus, sicut cum culpa, aut sine illa, qui reddunt nuptias minus appetibiles, non tamen perniciosas. Vt si mulier, quæ existimatur pulchra, quia absens est sit deformis, & existimatur honesta, non sit virga, sed corrupta, vel vi. vel sponte, quando tamen fuderet in postremum honestè viueret: si enim id non proponeret, iam nuptiæ non solum essent minus appetibiles, sed etià perniciose.

Sup. hoc cur-
sim infra in
Ref. 231. §.
Sextus, & si
scire velis
quid e contra
in hoc casu
lege ibi §.
Sed hic obi-
ter quæro.

Sup. hoc late
infra in Re-
sol. 120.

ciosa; morbus scilicet contagiosus, improbi mores, à quibus desistere non vult; grauis infamia, siue personalis, siue generis, quæ possit honestam familiam deturpare. Si ergo sunt defectus primi generis, dico non teneri contrahentem aperire eos. Nota tamen, quod patienti huiusmodi defectus nullo modo licet, vel dicto, vel facto posituè simulando contrarium, alterum vana spe ad nuptias suas allicere. Dixi posituè simulando, quia tales defectus, maximè quando cum aliqua infamia coniuncti sunt, quis non teneretur manifestare, & ideo etiam interrogatus potest eiusmodi defectus dissimulare. Vnde recens nuptialicè, & consulto potest vti aliquo artificio, quo impediatur ne vir deprehendat corruptam, imò, et si femina malefaciat promittenti sibi nuptias, concedendo vsum corporis, tamen aut nullo modo, aut leuiter peccat tali artificio tegendo se esse corruptam, ne alter hoc deprehendens eius nuptias auerteretur; nam in tali casu non proprie se fingit virginem, sed vitium occultat, & etiam si aperte diceret se esse virginem, non credo per hoc præcisè peccaturam mortaliter, nisi esset periculum ne vir postea eam corruptam deprehenderet. Si verò defectus sunt secundi generis modo quo supra dictum est; non licet cum horum ignaro contrahere, nisi similes defectus pateretur. Ex his facile colligitur an is, qui defectum aliquem patitur, possit ignarum eius defectus tenentem implere sponsalia, cogere vt adimpleat. Et quidem si sunt defectus posterioris generis, non potest, etiam si post sponsalia in eos defectus incidit. Et idem dicendum est de patiente defectus primi generis, si dolo induxit illum ad sponsalia contrahenda. At si patiens defectus primi generis non illum induxit ad contrahendum, probabile satis est posse cogere, vt impleat; probabilius tamen videtur non posse illum resiliens cogere. Et hæc omnia desumpta sunt à Pontio, & Coninch *vbi supra*, qui horum omnium rationes adducunt in aliis libris non ita passim obuias.

2. Ex his inferitur, me olim rectè consuluisse contra Villalobos in *summa tom. 5. tract. 12. diff. 14. n. 3.* quandam virginem post sponsalia corruptam potuisse sponsum defectus occulti ignarum cogere matrimonium contrahere, & stare sponsalibus. Nec valet argumentum Villalobos, nempe adulterum ex iustitia non posse exigere debitum à coniuge illius adulterij ignara; nam ego puto adulterum licitè debitum exigere in tali casu, & ita docet Coninch *vbi supra, n. 87.* qui citat Caietanum, vtrumque Sorum, & Henriquez, quidquid cum Villalobos sentiat Nauarrus *cap. 22. n. 23.* Couarruias in *4. decret. part. 1. cap. 7. n. 4.* Atmilla *verb. Adulterium, n. 8. in fine,* & Angelus *ibidem n. 3.* sed tu tene nostram sententiam, quam etiam docet Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 68. n. 4.*

RESOL. XVII.

An si sponsa tempore sponsalium pulchra esset, dissoluantur sponsalia, ea facta notabiliter deformi?
Et an valde magna deformitas debeat esse sponsi, quæ de nouo accidens det sponsi ius resiliendi?
Idem est de vehemēti suspitione morbi Gallici, & de oris grauelentia. Ex part. 3. tractat. 4. Resol. 284. alias 285.

§. 1. Notandum est sponsam non teneri contrahere matrimonium, si sponsa oculos, vel oculum, aurem, seu nasum amiserit, vel si morbus contagiosus, paralysis, vel lepra superueniat. Idem dicendum est de vehemēti suspitione morbi Gallici, et si non plenè probetur, & de oris grauelentia. Tom. 11.

lencia, quando immedicabilis est. Et hæc omnia habentur & deducuntur ex *cap. quemadmodum, de iur. iurando.* Hoc supposito, difficultas est de superueniente deformitate. Affirmatiuam sententiam docet Sanchez *10. lib. 1. disp. 57. n. 4.* quia res non in eodem status permanet, estque notabilissima mutatio, & talis, qua à principio existente sponsus non contraxisset, & ideo Innocentius in *dicto cap. quemadmodum n. 3.* ait. Dissoluantur sponsalia, quando notabilis deformitas superuenit, quia non manet res in eodem statu, cum non sit femina apta facere id propter quod ducitur, scilicet tollere viro fornicandi occasionem, quia ad eam tam deformem accedere non valet. Ita Innocentius, & Sanchez.

2. Sed aduersus illud nouissimè insurgit Ioannes Gutierrez de *matrim. in c. 21. n. 5.* quia textus in *dict. cap. quemadmodum*, tantum permittit dissolui sponsalia ob oculorum, vel nasi amissionem, vel ob paralytim. At deformitas, de qua nunc agimus, vt aduersatur pulchritudini vultus præcedenti, non est huiusmodi. Ergo, &c. Nec obstant verba Innocentij, quia de deformitate textus in *dict. cap. quemadmodum*, intelligenda sunt, non verò de alia inferiori diuersi generis, nempe [por auerhe hecho de hemofa sea sin perder los ojos, y narizes, ni tener otra enfermedad de las expresas en derecho.] Si quidem patet vtrum posse accedere ad non pulchram, imò frequenter contingit viros habentes pulcherrimas mulieres cum aliis non pulchris fornicari. Nec valet dicere, quod illa infirmitates in *dicto cap. proponuntur*, exempli gratia: nam respondeo esse extendendas ad alias similes eandem rationem vel grauiorem habentes; non autem ad deformitates præcedentes ex defectu pulchritudinis, quæ multo inferior est, & minimè comprehensa sub dispositione *dicti cap. quemadmodum.* Hæc omnia Gutierrez contra Sanchez, vbi citat pro sua sententia Couarruiam, Carrerum, Martienzo, & Lopez.

Verùm his non obstantibus sententia Sanchez mihi probabilissima videtur, quam post illum docet Basilius Pontius de *matr. lib. 12. cap. 17. n. 5.* & Filliucius *tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 18.*

3. Notandum est tamen hic, quod Doctores loquuntur communiter de sola deformitate accidente sponsæ, quia in viris non ita requiritur pulchritudo. Quare valde magna debet esse deformitas sponsi, quæ de nouo accidens det sponsæ ius resiliendi, qualis posset fortè esse, si totum omnino nasum perderet, aut si tota facies feedè exureretur, aut alia ratione ita fieret deformis, vt spectantibus horrorem aliquè incuteret, aut si vnà cum deformitate accedat aliud malum, vt si perdat oculum, & sit periculum, ne perdat secundum; aut si ineptus reddatur ad suum officium exercendum, aut officium acquirendum ad sustentationem familiæ necessarium. Aliàs quando deformitas non est excessiua, non dat sponsæ iustam causam resiliendi. Et hæc omnia adnotauit Coninch de *Sacram. disp. 23. dub. 8. num. 66.*

RESOL. XVIII.

An nulla dotis promissione præuia possint dissolui sponsalia ob paupertatem sponsæ superuenientem?
Et quid, si illa sponsalia essent iuramento firmata?
Et notatur, quod si sponsa subito accedat noua hereditas, quæ eius status plurimum melioretur, ita vt sponsa sit iam multum inæqualis illi, non ideo potest sponsalibus renunciare.
Eadem est ratio, si sponsa noua hereditas accedat. Ex part. 3. tract. 4. Res. 285. alias 286.